

ВІДГУК

на дисертаційне дослідження Лю Чжиго
«Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх викладачів мистецького
профілю до вокально-педагогічного саморозвитку», подане на здобуття
наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження

У сучасному суспільстві проблема саморозвитку особистості потрапляє в поле її професійного становлення. Саморозвиток майбутнього викладача отримує в наші дні наукову інтерпретацію як свідомо діяльність змістом якої є повна самореалізація особистості в сфері педагогіки. Проблема саморозвитку набуває виняткової актуальності в підготовці викладачів мистецького профілю зважаючи на те, що художня картина світу в постмодерністському добу є надзвичайно складною та мінливою. Адаптація здобувачів вищої освіти до цих змін в мистецтві та педагогіці набуває виняткової значущості. У зв'язку з цим, важливим вектором наукового дискурсу в мистецько-педагогічних дослідженнях стають проблеми саморозвитку викладачів мистецького профілю. Проблема саморозвитку в сфері вокально-педагогічної підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до теперішнього часу не була предметом наукового розгляду. Саме тому її розв'язання в представленому науковому дослідженні є актуальним та своєчасним.

Актуальність означеної здобувачем проблеми, її недостатня науково-теоретична розробленість зумовили вибір теми дисертаційного дослідження Лю Чжиго «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку». Тема дисертації володіє актуальністю, є сформульованою вичерпно та відповідає змісту спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Дисертаційне дослідження Лю Чжиго «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку» входить до тематичного плану науково-

дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Підготовка майбутніх учителів і викладачів мистецьких дисциплін на основі цінностей світової та національної культурної спадщини» (реєстраційний номер 0125U000120).

Формулювання мети дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методичних засад підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку та їх конкретизації у відповідній методиці.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків

Структура наукового апарату дослідження Лю Чжиго (актуальність теми дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; теоретична основа дослідження, методи дослідження, методологія дослідження, наукова новизна отриманих результатів, апробація і впровадження результатів дослідження, практичне значення отриманих результатів) увиразнює логічність структури дисертації та доцільність наповнення усіх розділів роботи науково достовірною інформацією.

У *вступі* привертає увагу дискурс науковця щодо процесу формування Самості, висвітленого в актуальних українських дослідженнях психолого-педагогічного і міждисциплінарного спрямування. Саме в них кристалізувалися вектори вивчення феномена, які вплинули на концептуалізацію дисертації здобувача, а саме: саморозвитку як ознаки суб'єктності студента, професійного саморозвитку у вищій школі; самості через практики автономного навчання, у воєнному контексті, самості і якості вищої освіти (с. 19-20).

Проектуючи у *першому розділі* теоретичні основи дослідження підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку, автор обирає за концептуальну матрицю питання феномен саморозвитку в міждисциплінарному дискурсі, а також

з'ясовує сутність і структуру вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю.

Досліджуючи проблему саморозвитку в межах міждисциплінарного підходу, автор відштовхується від філософських, соціокультурних, психологічних та педагогічних концепцій та розпочинає з відповідного термінологічного дискурсу. Актуалізовані семантичні обрії категорії розвитку як цілісної системи змін, саморозвитку як психологічного механізму людинотворення; персоніфікації явищ самовдосконалення, самоосвіти й самовиховання, модифікації саморозвитку у світлі таксономії Я-феноменів, що на тлі осмислення чинників самовдосконалення особистості висвітлює «мотиви саморозвитку, які визначають програму вдосконалення, моральне становлення людини, дисциплінованість, усвідомлення національної ідентичності та менталітету, а також самоосвіта. Суб'єктна позиція особистості сприяє розкриттю внутрішнього потенціалу і позитивно впливає на процес її професійного і особистісного становлення» (с. 26).

Масштабно презентовано філософські підґрунтя проблематики саморозвитку, самопізнання, самовдосконалення та самореалізації людини, які потужно доводять, що конструкт саморозвитку потрапляє в зону професійного становлення особистості. Упевнює позиція науковця щодо розуміння ключового значення категорії саморозвитку у синергетиці та результативних поняттях нестабільності, нерівноважності, відкритості та нелінійності, що дозволяє науковцям широко пояснювати процеси самоорганізації у різних наукових галузях, передусім у педагогіці та акцентувати увагу на високій мотивації особистості до самореалізації на своєму педагогічному шляху, орієнтації на цінностях освіти, сформованості автокреаційних компетентностей.

Розбудовуючи зміст поняття вокально-педагогічного саморозвитку, автор наголошує на поєднанні у ньому ознак як особистісного, так і професійного зростання майбутнього фахівця, отже, «під час цього процесу майбутній викладач поступово переходить від відтворення засвоєних зразків

до їх усвідомленого й творчого застосування, що дозволяє адаптувати наявний досвід до конкретних педагогічних ситуацій. Водночас він формує власну траєкторію розвитку, інтегруючи виконавський та педагогічний досвід, що забезпечує ефективність художньо-комунікативної взаємодії у навчанні співу та реалізацію творчого потенціалу» (с. 32). Аналіз змісту споріднених понять потреби в самовдосконаленні, готовності до фахового самовдосконалення, саморозвитку, аналітичного осмислення виконавського досвіду, саморозвитку у процесі професійного становлення, професійного саморозвитку викладача-музиканта, професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики, саморозвитку викладача-музиканта, творчого саморозвитку призвело до узагальнення, що «саморозвиток майбутнього викладача мистецького профілю доцільно трактувати як системно організований, рефлексивно зумовлений процес і результат особистісного становлення, що забезпечує формування індивідуальної траєкторії творчої самореалізації та професійної ідентичності» (с. 36). Адаптація теорії саморозвитку майбутнього викладача мистецького профілю до змісту підготовки таких фахівців спонукала поринути до наукового контексту понять вокальної підготовки, вокальної підготовки у закладах вищої мистецької освіти, вокальної підготовки як наскрізного процесу професійної самореалізації, вокально-фахової підготовки, процесу побудови власної виконавської інтерпретації, технічної та психофізіологічної готовності до виконання, що підкреслює особливе значення вокально-педагогічного саморозвитку, який, «виступає як інтеграція технічної майстерності, самоконтролю та творчого мислення, де формуються ключові професійні компетентності та внутрішня готовність до безперервного вдосконалення» (с. 41).

У структурі вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю автором виокремлено світоглядно-мотиваційний, когнітивно-технологічний, компетентісно-презентативний та рефлексивно-результативний компоненти. Регулятором, що забезпечує цілісність художньо-педагогічного світогляду, спонукаючи майбутнього

фахівця до постійного пошуку нових творчих рішень та активної соціокультурної діяльності виступає світоглядно-мотиваційний компонент. Сутність когнітивно-технологічного компонента автор пов'язує з трансформацією інтелектуального капіталу студента в дієвий інструментарій фахового вдосконалення: при цьому когнітивний прошарок представлений фундаментальними знаннями з вокальної педагогіки, психофізіології звукоутворення та методики викладання, які стають підґрунтям свідомого аналізу свого виконавського апарату. Самопрезентація себе як виконавця-вокаліста та викладача віддзеркалена у компетентісно-презентативному компоненті вокально-педагогічного саморозвитку, що забезпечує регуляцію якісної виконавсько-інтерпретаційної діяльності здобувачів (с. 53). Фундаментом для усвідомленого професійного саморозвитку, що укладається через набуття практичних навичок самоспостереження стає останній – рефлексивно-результативний компонент.

Зміст *другого розділу* спрямований на розробку методичних засад підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку.

У підрозділі 2.1 розроблено наукові підходи і методичні принципи підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку. Ідеї автора мотивовані у контексті професійного становлення особистості, теоретико-методологічні та методичні засади вокально-педагогічного саморозвитку, зокрема за результатами порівняльно-зіставного аналізу низки дисертаційних досліджень. Серед низки наукових підходів обираємо синергетичний, акмеологічний, аксіологічний, антропоцентричний, праксеологічний, творчо-діяльнісний та особистісний підходи. Окрім доцільного обґрунтування кожного з них, видається продуктивним термінологічний дискурс, в якому увиразнено теоретичні засади дисертації, зокрема деталізовано науковий пафос теорій самовдосконалення, саморозвитку, самоствердження; проаналізовано комплекс їх визначальних категорій. Детально подано сучасні змістові

акценти специфіки процесу автокреації і відповідного принципу, застосованого у дисертації, який «окреслює створення просторів майбутніх можливостей в ситуації своєрідного поглинання майбутнього теперішнім, зокрема, формування власної ідентичності вимагає не лише підготовки до майбутнього, а й переосмислення минулого, створюючи своєрідний діалог із часом» (с. 77).

Комплекс підходів конкретизований, окрім методичного принципу автокреації, принципами вмотивованої активності, когнітивно-практичної єдності, самопроектувальності, актуальними для підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку.

У другому підрозділі обґрунтовано педагогічні умови і методи підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку. Умови, які віддзеркалюють досягнення автором мети дослідження, наступні: актуалізація позитивної мотивації до вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю; інтелектуалізація та технологізація процесу підготовки до вокально-педагогічного саморозвитку; стимулювання до самопрезентаційної та самопроектувальної діяльності у процесі вокально-педагогічної підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю; пролонгація виконавсько-педагогічної самореалізації в акмеологічній перспективі. Взаємодія умов та апробація їх дієвості на засадах обраних методів визначили цілісність методики підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку.

Автором презентовано модель методики підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку, яка складається з цільового, теоретико-методологічного, процесуально-операціонального та оцінно-результативного блоків; визначеного результату. У моделі в наочній формі узагальнено концептуальний задум дослідження та відображено поетапність зростання рівнів підготовки викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку.

У третьому розділі «Експериментальне дослідження методики підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку» автор занурився до дослідження рівнів підготовленості майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку, а також перевіряв ефективність методики підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку.

У підрозділі 3.1 зазначено, що упродовж першого та другого семестру 2022-2023 н.р., першого семестру 2023-2024 н.р. було проведено констатувальний експеримент на базі Навчально-наукового інституту музичного і перформативного мистецтва та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», в якому брало участь 56 майбутніх викладачів мистецького профілю та 6 викладачів фахових дисциплін підготовки майбутніх викладачів вокалу.

На констатувальному етапі було визначено критерії, показники та рівні підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку; розроблено етапи експерименту, його діагностичні методики та проведено перший контрольний зріз. Діагностувальна діяльність проводилася на освітніх компонентах навчального плану за ОПП «Музичне мистецтво» спеціальності 025 «Музичне мистецтво».

Кожний з чотирьох критеріїв (ціннісно-інтенційний, пізнавально-праксеологічний, проєктувально-продуктивний, інтроспективно-акмеологічний) конкретизувався трьома показниками. Встановлено та диференційовано рівні підготовленості майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку: початковий, низький, достатній і високий.

Кожний з етапів констатувального етапу експериментальної роботи забезпечувався комплексом методів. Так, три показники ціннісно-

інтенційного критерія (ступінь сформованості ціннісних орієнтацій та ідеалів у сфері вокального мистецтва і педагогіки; міру вмотивованості щодо вокально-педагогічного саморозвитку; ступінь здатності до цілеспрямованого вокально-педагогічного саморозвитку) діагностувались засобами опитування для діагностики рівня здатності до усвідомленого привласнення цінностей гуманістичного світовідчуття майбутнього виконавця-викладача та його професійної вокально-педагогічної діяльності, анкетування щодо виявлення міри стійкості внутрішньої мотивації до професійного зростання у вокально-педагогічній діяльності, діагностичної карти щодо виявлення вмій ідентифікувати вокально-педагогічні та особистісні зміни у вокально-педагогічній діяльності та серії відповідних творчих завдань. Сформованість трьох показників другого, пізнавально-праксеологічного, критерію (міра теоретичної обізнаності майбутніх викладачів мистецького профілю щодо вокально-педагогічного саморозвитку; ступінь здатності до вокально-технічного саморозвитку; ступінь методичної спроможності викладача-вокаліста) вимірювалась за допомогою тесту-вікторини на виявлення міри сформованості знань теоретичних та особистісно-розвивальних основ вокального мистецтва та вокальної педагогіки, діагностичної карти для виявлення міри здатності до цілеспрямованого самовдосконалення вокально-технічних умінь і навичок, опитування для діагностики міри здатності добирати та застосовувати ефективні методики вокального навчання та творчо-діагностичних завдань. Показники третього – проєктувально-продуктивного критерію (ступінь спроможності до самопрезентації у вокально-виконавській діяльності; міра здатності до проєктування вокально-виконавського саморозвитку; міра здатності до проєктування фахово-педагогічного саморозвитку) вивчались методами діагностичної карти для виявлення міри здатності до постійного самовдосконалення творчого іміджу співака, опитування для діагностики міри здатності до визначення пріоритетних напрямів вдосконалення виконавської майстерності та прогнозування її результатів, діагностичної карти для

виявлення міри здатності планувати індивідуальну траєкторію фахово-педагогічного зростання та творчо-діагностичних завдань. Четвертий, інтроспективно-акмеологічний критерій з його показниками (міра здатності до спостереження за особистим вокально-педагогічним саморозвитком; ступінь спроможності до вокально-педагогічної самореалізації; міра здатності до оцінки власного вокально-педагогічного саморозвитку) діагностувався такими методами: опитування для діагностики умінь здійснювати саморефлексію процесу та результатів вокально-педагогічного саморозвитку, анкетування щодо виявлення міри здатності до безперервного самоствердження у сферах творчо-особистісного саморозвитку, діагностичної карти для виявлення міри здатності об'єктивно оцінювати прогресивні досягнення у власній вокально-педагогічній діяльності та творчо-діагностичних завдань.

Початковий рівень, що переважав за всіма критеріями на констатувальному етапі експерименту можна пояснити великою кількістю майбутніх викладачів мистецького профілю, які були невідповідно до вокально-педагогічного саморозвитку. Дослідник обрахував відсоткові результати якісного вимірювання кожного з критеріїв та їх відображення у гістограмах порівняльних даних результатів констатувального діагностичного зрізу в ЕГ та КГ.

Перебіг формувального експерименту проводився за адаптивно-орієнтаційним, інформативно-розвивальним, формувально-компетентнісним, акмеологічно-реалізаційним етапами. На кожному з яких запроваджувалась відповідна педагогічна умова. Автор забезпечив авторську методику підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку доцільними методами та завданнями, зокрема: градація професійних ідеалів майбутніх викладачів мистецького профілю, бесіди з індивідуальних мотивів і цілей вокально-педагогічного саморозвитку, розробка персонального плану саморозвитку, порівняння педагогічних біографій видатних вокалістів-педагогів, аналіз вокального

твору з позицій «Я-виконавець» та «Я-викладач» (перший етап); кейс-стаді, вокально-педагогічне проектування, алгоритмізація самостійного вокально-педагогічного саморозвитку, майстер-класи (другий етап); презентація творчих проєктів, індивідуальне проектування траєкторії вокально-педагогічного саморозвитку, моделювання навчально-педагогічних ситуацій (третій етап); аналіз власних виступів та уроків, портфоліо професійного вокально-педагогічного зростання, корекція індивідуальної траєкторії вокально-педагогічного саморозвитку (четвертий етап) (с.165).

Отримані результати формувального експерименту перевірялись за допомогою критерію φ^* Фішера (кутове перетворення Фішера), що підтвердило ефективність розробленої авторської методики підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку.

Методологічна основа, цілісність та системність вивчення феномену підготовки підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку, концептуальна обґрунтованість, застосування комплексу методів, відповідних предмету і завданням дослідження, об'єктивність результатів статистичних підрахунків, результативність впровадження матеріалів дослідження в освітній процес навчально-наукового інституту музичного і перформативного мистецтва та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», обробка емпіричних даних статистичними методами зумовили вірогідність результатів дослідження Лю Чжиго.

Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні теоретичні положення й результати дисертаційної роботи представлено в 8 публікаціях автора, з них – 3 статті у наукових фахових виданнях України, 5 праць апробаційного характеру. Особистий внесок здобувача полягає у визначенні сутнісного змісту і структури вокально-

педагогічного саморозвитку (Liu Zhiguo, Halyna Nikolai, 2025). Публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

Спрямованість науково-практичних конференцій, зміст статей здобувача, в яких відображено основні положення і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають проблему підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку. Дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаємо за необхідне висловити в дискусійному аспекті наступні положення та побажання до представленої дисертаційної роботи:

1. Описуючи зміст когнітивно-технологічного компоненту вокально-педагогічного саморозвитку (с. 52-53), Ви значну увагу приділяєте його технологічному аспекту. Виникає питання: як у дослідженні акцентовано когнітивний ресурс підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку? .
2. Обґрунтовуючи праксеологічний підхід, автор на с. 74 зазначає, що «з огляду на те, що базовими категоріями праксеології є ефективність, оптимальність, раціональність і продуктивність, а також поняття мети, планування, методів, засобів, результатів і якості діяльності, вважаємо праксеологічний підхід наближеним до ролі методологічного орієнтира у розробленні авторської методики». Робота набула б більшої інноваційності, якщо б у ній виразніше конкретизувався ресурс цього підходу в освітньому процесі підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку?
3. Було б доцільно приділити увагу вадам, які зустрічаються у процесі підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку.

4. На наш погляд, у дослідженні не висвітлено прогностичний потенціал вокально-педагогічного саморозвитку майбутніх викладачів мистецького профілю.

5. Робота не позбавлена окремих технічних огріхів.

Натомість висловлені зауваження та запитання мають рекомендаційний характер і не ставлять під сумнів результати виконаної Лю Чжиго роботи.

Загальний висновок

Спираючись на вищезазначене, з урахуванням наукової новизни викладених у роботі положень, теоретичної та практичної значущості досягнутих у ній результатів, можна стверджувати, що дисертація «Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх викладачів мистецького профілю до вокально-педагогічного саморозвитку» має завершений, цілісний, авторський характер і відповідає «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор, Лю Чжиго заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецької освіти
і візуально-музичних практик
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

21.05.2026

підпис Анатолій МАРТИНЮК
Засвідчую:
Нач. ВК Таня Шанаєнко